

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 12. junija 2025 • Leto 35, št. 24

stran 2

DVE DESETLETJI OHRANJAJO PETO SLOVENSKO BESEDO

RAZSTAVA ROŽ IZ KREPPAPIRJA...
stran 5

STO NE VEJ KLEPATI, NE VEJ KOSITI
stran 8

ČUŠPAJZ - KA VSE DOBRO GEJO NA SVEJTI?
stran 10

DVE DESETLETJI OHRANJAJO PETO SLOVENSKO BESEDO

Dvajset let je v zgodovini človeštva zanemarljivo obdobje, v življenju neke ljubiteljske kulturne skupine pa pomeni že častljivo dobo. Pred tolikšnim časom, leta 2005, je v Monoštru nastal Komorni

ranja in njeno predhodnico Metko Lajnšček. Navzoči so se z enominutnim molkom poklonili spominu dveh pokojnih članov komornega zbora, Milene Kovačič in Jožeta Čuka.

Jubilante je pozdravil tudi Mešani pevski zbor Avgust Pavel z Gornjega Senika, katerega program je sestavljen iz priredb porabskih ljudskih pesmi, zborovskih skladb slovenskih avtorjev in cerkvenih pesmi.

zbor Zveze Slovencev, in sicer iz želje, da bi se v Porabju poleg govornice slišala tudi peta slovenska beseda.

31. maja popoldne so konferenčno dvorano Slovenskega doma v Monoštru napolnili gostje ob lepem jubileju tega zbora, ki ga večinoma sestavljajo pedagoški in kulturni delavci ter upokojenci iz porabskih vasi in Monoštra. Na dogodek sta vabilo obeh organizatorjev, Zveze Slovencev na Madžarskem (ZSM) in območne izpostave Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD) iz Murske Sobote, sprejela Mešani pevski zbor Avgust Pavel ZSM z Gornjega Senika in upokojenski Mešani pevski zbor Stari kovači iz Murske Sobote.

Zbor jubilar je skupaj z gostujočima zasedbama podal osnovni ton pevskega srečanja, zbrani so zapeli zborovsko priredbo porabske ljudske pesmi Mamica, povejte mi. Nato je povezovalka dogodka Lilla Bugán med gosti pozdravila slovensko parlamentarno zagovornico Eriko Köleš Kiss, slovensko generalno konzulko Dubravko Šeko-

V imenu Zveze Slovencev je jubilate pozdravila odgovorna urednica tednika Porabje Nikoletta Vajda-Nagy. Minulo obdobje je označila kot dvajset let skupne poti, predanosti, prijateljstva in ljubezni do glasbe, prepričana, da so člani zbora ponosni, ker lahko slovensko pesem nosijo v srcih in jo delijo s poslušalci ter tako ohranjajo in bogatijo kulturno dediščino porabskih Slovencev.

Vodja območne izpostave JSKD v Murski Soboti Nataša Brulc Šiftar je zboru čestitala za dve desetletji zvestobe slovenski pesmi, jeziku in prednikom. Kot je povedala, je poslanstvo skupine ohranjanje slovenske identitete in trud, da bi mladi bolj cenili svoje korenine. Opozorila je, da je tokratna prireditev potekala v sklopu letošnjih Tednov ljubiteljske kulture, ki so pod nazivom Brezmejni kulturni prostor posvečeni prav čezmejnemu povezovanju z udeležbo porabskih in drugih zamejskih Slovencev. Pevcem se je zahvalila, da tudi v nenaklonjenih časih »v majhnem zboru pojejo velike pesmi«.

Namišljeni oder Slovenskega doma so najprej zasedli člani zbora jubilara, ki se je že kmalu po ustanovitvi razširil s pevkami in pevci iz Slovenije. Zbor od vsega začetka vodi Tomaž Kuhar, ki je med letoma 1968 in 2007 poučeval glasbeno vzgojo na pomurskih šolah ter vodil otroške in mladinske zборе. Delo s porabskimi skupinami je začel že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je bil mentor otroškim in odraslim zborom, ki so se pripravljali na nastop v ljubljanskem Cankarjevem domu. Kot vodja komornega zbora si vse od leta 2005 prizadeva, da bi ustrezno sestavil repertoar skupine iz priredb slovenskih ljudskih pesmi in zborovskih skladb slovenskih avtorjev.

Prav takšnim pesmim izpod peresa priznanih slovenskih zborovskih skladateljev smo lahko prisluhnili tistega majskega popoldneva. Tej zasnovi sta sledila tudi gostujoča zbor, navzoči so ob avtorskih skladbah lahko slišali prirejene ljudske pesmi iz Porabja, Prekmurja, Istre, Gorenjske in Koroške. Mešani pevski zbor

Zbor jubilar, ki ima letno več nastopov tako v Sloveniji kot na Madžarskem, je tokrat zapel dva daljša sklopa. Skupina več kot deset let sodeluje na pevski reviji Primorska poje in na revijah JSKD iz Murske Sobote, najraje pa stopi pred domače občinstvo v Porabju. Ob deseti obletnici zbora je izšla zgoščenka z naslovom Mamica, povejte mi ..., leta 2023 pa je zasedba v Budimpešti

Povprečna starost »starih kovačev« je dobrih 77 let, a to kaže le njihovo zrelost in pevsko kilometrino. Z monoštrskim komornim zborom jih vežeta veselje do petja in skupni zborovodja.

prejela državno narodnostno priznanje Pro cultura minoritatum Hungariae.

Ko je komorni zbor odpel še peto pesem v svojem drugem sklopu, je direktor JSKD Da-

Matilda Vohar in Tomaž Kuhar. V prihodnosti se Gallusova značka obeta tudi Zvonku Zorjanu. Jubilarom so čestitali še predstavnici Zveze Slovencev, svetnica Državne slovenske samouprave Tünde Kovács Dancsecz in zborovodja gornjeseniškega zbora Ciril Kozar.

Pevsko srečanje se je končalo s šaljivo porabsko ljudsko pesmijo Mravla je v mlin pelala, prešernemu petju so se na prošnjo jubilarov pridružili tudi navzoči v dvorani. Stari rek pravi, da pesem prežene človeku skrbi, drugi pa, da ostaja mlad, ki poje rad. V imenu našega uredništva članom dvajsetletnega zbora želimo, naj še dolga leta brezskrbno in mladostno prepevajo.

(V naslednji številki boste lahko prebrali pogovore z zborovodjo, predsednico in pevkama zbora jubilara.)

Direktor Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti Damjan Damjanovič je zborovodji Tomažu Kuharju izročil jubilejno priznanje.

August Pavel je na srečanju nastopil kot najstarejša porabska kulturna skupina, v vrstah Starih kovačev – nekdanjih članov Mešanega pevskega zbora Štefana Kovača iz Murske Sobote – pa je zapel tudi pevec z devetdesetimi leti.

mjan Damjanovič zborovodji Tomažu Kuharju izročil jubilejno priznanje. Navzoče je opozoril na pomembnost ljubiteljske kulture v časih vseplošne globalizacije, pevcem pa se zahvalil za ohranjanje pesmi in jezika ter jim zaželel

*-dm-
foto Silva Eöry*

Neurje s točo prizadelo Goričko – kot jajca debela toča tolkla pridelek in infrastrukturo

4. junija popoldne je hudo neurje s točo zajelo severovzhod Slovenije in najbolj prizadelo tri goričke občine: Gornje Petrovce, Šalovce in Hodoš. Toča, ponekod v premeru večja od sedmih centimetrov – velika je bila kot kokošja jajca ali mandarine – je povzročila veliko škodo na strehah, javnih stavbah, avtomobilih in predvsem kmetijskih površinah.

Najhuje je bilo v občini Gornji Petrovci, kjer so bila močno poškodovana naselja Ženavlje, Šulinci, Lucova in Adrijanci. »Toča je prebila številna ostrešja, opeka je letela na tla. S folijo smo pokrili najbolj poškodovane hiše,« je povedal Stanko Kozic, poveljnik tamkajšnje ci-

vrtec in osnovna šola. Ravnateljica Jožica Tratar je povedala, da je toča prebila strešne kupole na šoli in predvsem na telovadnici, zato je zdaj ta neuporabna. »Pouk športne vzgoje bomo izvajali zunaj,« je dejala, a dodala, da bodo pa valeto morali devetošolci imeti drugje. Ali zunaj, na prostem, ali v občinski dvorani. Župan Iztok Fartek je ocenil, da je

bilo poškodovanih več kot 30 objektov, javna infrastruktura, številni avto-

le ekipe gasilcev in civilne zaščite, pomoč so ponudili tudi iz sosednjih občin. V

V Šulincih je bila toča velika kot kokošja jajca.

vseh prizadetih občinah so začeli pokrivati najbolj poškodovane objekte, čistiti ceste in ocenjevati škodo. V Gornjih Petrovcih so pomagali tudi člani civilne zaščite iz Murske Sote.

Zbiranje pomoči in pozivi državi

Sledili so odzivi na državni ravni. Poslanec Damijan Bezjak Zrim je vlado pozval, naj razglasi naravno nesrečo in nemudoma sproži postopke za uradno oceno škode ter pripravi ukrepe za pomoč prizadetim.

Na ministrstvu za delo so spomnili, da lahko prizadeti zaprosijo za izredno denarno socialno pomoč. Vlogo je treba oddati na pristojni center za socialno delo, skupaj z opisom nastale škode in višino potrebnih sredstev. Ta pomoč lahko znaša tudi več tisoč evrov, odvisno od velikosti družine in dohodkov.

Karitas je že namenil 15.000 evrov za prvo pomoč in začel zbirati prispevke za prizadete družine. Po ocenah generalnega tajnika Petra Tomažiča bo pomoč potrebovalo vsaj 70 gospodinjstev. Karitas poziva vse, ki lahko pomagajo, da prispevajo na njihov humanitarni račun.

Poškodbe na poljih – uničenih do 400 hektarjev

Stanje si je dan po naravni katastrofi ogledal tudi državni sekretar na ministrstvu za kmetijstvo Ervin Kosi. Skupaj s predstavniki civilne zaščite in kmetijske zbornice so ugotovili, da je škoda nastala na skoraj vseh poljščinah in trajnih nasadih. Stanko

cijskih programov in morebitne finančne pomoči za kmetovalce ter občine.

Poziv k spremembam zakonodaje

Po neurju se je oglasilo tudi Združenje občin Slovenije, ki opozarja, da trenutni sistem ne omogoča dovolj hitrega in učinkovitega ukrepanja ob lokalnih naravnih nesrečah. Predlagajo ustanovitev posebnega sklada za tovrstne primere in poenostavitev postopkov za pridobivanje pomoči.

Kaj lahko storijo prizadeti?

Vsem prizadetim so svetovali, naj škodo fotografirajo in čim prej obvestijo zavarovalnice. Zavarovalnica Triglav je sporočila,

Toča je razbila tudi okna.

vilne zaščite. Župan Franc Šlihthuber je razmere označil kot katastrofalne. Škodo so začeli popisovati naslednji dan. Ocenili so, da je toča zajela približno 30 kvadratnih kilometrov površin. Na nekaterih območjih je zapadlo tudi do 30 centimetrov toče.

Tudi v Šalovcih je neurje povzročilo veliko škode. Poškodovani so bili stanovanjski objekti, vozila,

mobili in poudaril, da je škoda velika.

Na Hodošu so bile huje prizadete predvsem kmetijske površine. »Hiše so ostale nepoškodovane, nekaj škode je bilo na avtomobilih, a poljščine so uničene,« je povedal župan Denis Tamaško. Po ocenah je bila poškodovana polovica vseh površin v občini.

Po neurju so takoj ukrepa-

V neurju so bili poškodovani tudi avtomobili.

Kapun, direktor soboškega kmetijsko-gozdarskega zavoda, je povedal, da je bilo poškodovanih približno 400 hektarjev površin. Najhuje so bile prizadete koruza, buče, krompir, vrtnine in sadovnjaki. »Obeta se nam kar katastrofa,« je dejal.

Država bo lahko ukrepala, ko bo škoda uradno ocenjena. Ti podatki bodo podlaga za pripravo sana-

da so njihovi cenilci že na terenu, zavarovancem pa svetujejo, naj škodo prijavijo digitalno.

Čeprav natančna višina škode še ni znana, je že zdaj jasno, da bo okrevanje dolgotrajno in zahtevno. Za številne družine in kmetovalce pa bo ključna pomoč države, lokalne skupnosti in humanitarnih organizacij.

Vida Toš

SLOVENŠČINO PRIBLIŽATI OTROKOM S SLOVENSKIMI KORENINAMI

V eni naših prejšnjih številčk ste lahko prebrali, da je nekdanja slovenska učiteljica asistentka Dvojezične osnovne šole Števanovci in monoštrske Osnovne šole Jánosa Aranya Metka Perger šolsko leto 2024/2025 začela kot učiteljica dopolnilnega pouka slovenskega jezika v Banjaluki, v 18 kilometrov oddaljeni Slatini in v 58 kilometrov oddaljenem Prijedoru v Bosni in Hercegovini. Ko je na sredini maja na obisk v Porabje pripeljala svoje učence in predstavnike banjaluškega Društva Slovencev Triglav, smo jo prosili, naj malce pripoveduje o svojih izkušnjah na novem delovnem mestu.

»Več kot desetletje sem poučevala v Porabju, ki mi je dejansko že predstavljalo drugi dom. Števanovce in Monošter imam v srcu, tamkajšnje ljudi pa v duši. Kljub temu mislim, da je bila moja odločitev za Bosno dobra,« je o vzrokih za odhod začela govoriti Metka Perger. »Zdi se mi, da sem v Porabju dala od sebe vse, kar sem zmogla, in potrebovala sem neko spremembo.«

Učiteljica slovenskega jezika pravi, da gre v Banjaluki za povsem drugačen koncept dela. »Na Madžarskem sem poučevala v državni šoli iz državnim programom, s petimi tedenskimi učnimi urami slovenščine, spoznavanjem slovenstva in ocenjevanjem. Pouk v tujini, ki ga izvajamo učitelji, napoteni iz Slovenije prek šolskega ministrstva, pa je nekaj čisto drugega. Lahko si ga zamislimo kot nekakšen krožek, kjer se slovenščina uporablja kot sredstvo spora-

zumevanja. Gre pa predvsem za približevanje jezika in matične države otrokom, ki imajo slovenske korenine.«

Pergerjeva je povedala, da se z učenci posvečajo tako sloven-

Metka Perger je po dobrem desetletju poučevanja v Porabju svojo poklicno pot lani nadaljevala v Banjaluki. »Tam ne gre toliko za to, koliko slovnice učenec obvlada in kaj vse ve. Gre za to, da si na prvem mestu človek. In kaže, da je meni to uspelo.«

ski književnosti in zgodovini kot tudi glasbi in filmu. »Od 1. septembra do konca šolskega leta moramo obdelati celotni slovenski koledar, zaznamujemo vse slovenske praznike,« pojasnjuje učiteljica, ki se na tamkajšnje učne ure pripravlja znatno več, kot se je nekoč v Porabju. »Tam sem sama glavna, ki si načrtujem pot: kako bom delala, kaj bom delala in kako se bom glede na odzive tudi prilagajala.«

Učiteljica Metka na novem delovnem mestu poučuje deset skupin. »Vsaka ima svojo dinamiko, vsaka je nekoliko drugačna, zato se moram za vseh deset posebej pripravljati. Največjo skupino tvorijo odrasli, ki so najbolj zahtevni. Dopolnilni pouk jemljejo kot tedensko srečanje, na katerem veselo pokušamo pecivo, ki ga prinesejo s seboj, včasih pa tudi nazdravimo.« Slovenska pedagoginja se z odraslimi učenci vnaprej dogovori za

obravnane teme. »Pravijo mi: 'Zdaj še to pa tisto pripravite, onega še ne vemo.' Za to skupino se moram pripravljati teden dni, da lahko ohranim raven njihove pozornosti uro in pol.« Po besedah učiteljice gre za pravo popoldansko oziroma večerno šolo. »Z eno od skupin začnemo pouk celo ob 19.30. Ob sredah, četrtek in petkih se domov vračam pozno zvečer, ob 22. uri ali še pozneje.«

Pergerjeva ugotavlja, da so razlike med otroki, najstniki in odraslimi očitne. »Pri starejših se raven jezikovnega znanja izgublja. Se pa trudijo, zato jih spodbujam: 'Ni pomembno, kako pravilno boste tvorili poved, pomembno je, da jo izrečete.' Moja poklicna deformacija je, da govorim bolj počasi, artikulirano,« nam je zaupala sogovornica, ki opaža, da se želja učencev po podobnih druženjih z leti stopnjuje. »Čutiti je nostalgijo, ko pravijo: 'Moji predniki so bili iz tega ali onega kraja Slovenije.' V njih raste želja, da bi čim več izvedeli o Sloveniji. Zanje pripravljam predavanja, izbrskam zanimive spletne strani, vrtim jim slike, poslušamo glasbo. Spominjam se, da smo nekoč prisluhnili neki pesmi, in videla sem, da jim tečejo solze. Ta srečanja so svojevrstna terapija za ljudi, ki iščejo svoje korenine.«

Pri otrocih je poglobljena motivacija za učenje slovenščine želja po študiju v Sloveniji, pravi Metka Perger. Zato se že v mladih letih udeležujejo taborov v matični domovini. »Moram pohvaliti Slovenijo, da ponuja tolikšne možnosti mladim v diaspori. Otroci članov banjaluškega društva obiskujejo vse te taborne in imajo jasno zavedanje o Sloveniji. Nekje v sebi čutijo, da so Slovenci.« Vse te možnosti pa skrivajo tudi pasti za slovensko skupnost v Banjaluki. »Pravzaprav sem jaz tista, ki staršem kradem otroke, da

bi se napotili iskat korenine svojih staršev in starih staršev. Ti mladi pa, žal, ne razmišljajo tako, da bi se vrnili v svojo izvorno skupnost. Vsi, ki želijo nekaj narediti iz sebe, odhajajo iz Bosne.«

Za Metko Perger pa velja prav obratno: srečna je, da lahko živi v tej nekdanji jugoslovanski republiki. »Ko sem

Učiteljica Metka iz Slovenije z učenci in članico slovenskega društva Zdenko Jelič pred pravoslavnim samostanom v bosanskem Ozrenu. »Stem prostorom sem povezana že od malih nog, čeprav nihče od mojih prednikov ni imel druge krvi razen slovenske,« pravi.

odhajala iz Porabja, sem bila zelo, zelo žalostna. Razmišljala sem, iti ali ne iti. Ampak moja duša je balkanska duša, še bolj kot slovenska. S tistim prostorom sem povezana že od malih nog, čeprav nihče od mojih prednikov ni imel druge krvi razen slovenske. Sama sem pa vedno nekako čutila, da bom nekoč tam nekje. In to se mi je zdaj zgodilo. Zaradi mojega odnosa so me verjetno v Banjaluki tudi sprejeli. Zato, ker sem jih sprejela tudi jaz, nisem jih 'prišla izobrazit'. Gre za vzajemno stvar.«

Pedagoginja je prepričana, da je na delovnem mestu učiteljice v diaspori najpomembnejši človeški dejavnik. »Moraš biti dovteten do učencev, se jim prilagajati, jih poslušati, vla-

gati sebe v delo. Ne gre toliko za to, koliko slovnice učenec obvlada in kaj vse ve. Gre za to, da si na prvem mestu človek. In kaže, da je meni to uspelo. Pritegnila sem jih, radi obiskujejo pouk.«

Učiteljev v tujini, ki so zaposleni prek slovenskega ministrstva za šolstvo, je le štiriinajst, smo izvedeli od Metke

Perger. »V Bosni in Hercegovini so bili svojčas trije učitelji, zdaj sem sama. Prav zaradi tega bi me radi potegnili tudi v Sarajevo. Sem pa odločna, ker želim ostati v Banjaluki, kjer sem že navezala stike. In ne nazadnje je to mesto moj najljubši kraj v vsej državi,« se je nasmehnila slovenska učiteljica, ki v tedenskih treh prostih dneh – ob pripravah – najraje raziskuje lepote Bosne in Hercegovine.

Majski obisk skupine banjaluških Slovencev v Porabju je bil prvi projekt, s katerim je želela učiteljica povezati prebivalce obeh svojih najljubših pokrajin. »Glede na to, da so bili vsi moji bosanski Slovenci navdušeni nad Porabjem – predsednik je celo rekel, da bi tu lahko živel –, mislim, da se bo prijateljevanje nadaljevalo.« Na njeno pobudo je slovensko društvo iz Banjaluke števanovske učence in učitelje za naslednje leto povabilo v svoje kraje. Učiteljica iz Slovenije pa bo do takrat prav gotovo odkrila še več lepih in zanimivih kotičkov svoje nove domovine, ki jo močno privablja že od mladih let.

*-dm-
foto osebni arhiv
Metke Perger*

RAZSTAVA ROŽ IZ KREPPAPIRJA NA VRANSKEM

31. maja in 1. junija je potekala 9. vseslovenska razstava rož iz kreppapirja

nije razstavljali rokodelci iz Madžarske, Hrvaške in Ukrajine. Razstava je

pripravljena iz kreppapirja. Na otvoritvi je zbrane pozdravila županja

muzeja Murska Sobota. Na razstavi se je predstavilo več izdelovalk in iz-

nizatorjem za skrb pri ohranjanju tradicionalne kulturne dediščine izdelo-

ja v organizaciji Vranske rož'ce v športni dvorani Vransko. Dvodnevna

zanimiv in navdihujoč dogodek, ki združuje umetnost, kreativnost in

občine Vransko Nataša Juhart, ki je bila glavna pokroviteljica razstave, se vsem razstavljavcem zahvalila ter jim zaželela, da se v teh dneh dobro počutijo. Pozdrav vsem sta namenili tudi Metka Leljak, predsednica Zveze slovenskih ustvarjalcev cvetja iz kreppapirja, in predsednica sekcije Vranske rož'ce Dragica Ropas, izpostavili sta vztrajnost, domišljijo in lepoto, ki jo vsi razstavljeni cvetovi izžarevajo.

delovalcev rož iz raznih krajev Slovenije. Prireditev je dobra prilo-

vanja rož iz kreppapirja. Zveza Slovencev na Madžarskem posebej čestita

prireditev, ki ohranja in predstavlja ročno ustvarjanje ter bogato ljudsko

omogoča rokodelcem, da izrazijo svojo osebno ustvarjalnost.

Rokodelke iz Porabja so letos prvič sodelovale na razstavi. Porabske rokodelke (Iluška Doncsecz iz Števanovcev, Iluš Doncsecz iz Otkovcev, Gabriella Gáspár-Nagy iz Monoštra, Ágnes Hanzsek z Gornjega Senika) so predstavile svoje rokodelske izdelke, rože iz kreppapirja in koruznega ličja, ki so bile zelo naravne, barvite in pestre. V čast nam je bilo, da se nam je tudi letos pridružila Jelka Pšajd, etnologinja Pomurskega

žnost, da spoznamo bogato dediščino tradicionalnih tehnik izdelave

tudi porabskim ženskam, ki ohranjajo in negujejo to rokodelsko tradicijo

izoročilo, je bila letos posebna zato, ker so poleg več kot 40 različnih ustvarjalcev iz vse Slove-

V teh dneh se je dvorana spremenila v cvetlični vrt, ki so jo krasili različne rožice in aranžmaji,

papirnatih rož, spodbuja pa tudi ohranjanje rokodelskih veččin. Iskrene čestitke orga-

ter skrbijo, da se običaj prenaša na mlajše generacije.

Gyöngyi Bajzek

OD SLOVENIJE ...

Največ zdravih let lahko pričakujejo prebivalci osrednje Slovenije

Po podatkih nacionalnega inštituta za javno zdravje lahko otroci, rojeni v letu 2023, v povprečju pričakujejo 82 let življenja, od tega skoraj 67 let brez večjih zdravstvenih težav. Najdaljše obdobje življenja brez oviranosti lahko pričakujejo prebivalci osrednjeslovenske regije. Ženske v povprečju živijo dlje kot moški in deklice, rojene v letu 2023, lahko pričakujejo 85 let življenja, dečki pa 79 let. Kljub temu ženske preživijo manjši delež svojega življenja brez oviranosti. Deklice lahko pričakujejo, da bodo 81 odstotkov življenja brez večjih omejitev, dečki pa 82 odstotkov.

Razlike med regijami so precejšnje. Poleg osrednjeslovenske regije dolgo obdobje zdravega življenja pričakujejo tudi prebivalci goriške, primorsko-notranske, obalno-kraške, gorenjske, koroške in jugovzhodne regije.

Reševanje risov v Dinarskem gorovju in Julijskih Alpah uspešno

Reševanje evrazijskega risa v Dinarskem gorovju in Julijskih Alpah, ki je do leta 2023 potekalo v okviru projektov Life Lynx in ULyCA2, je bilo po ocenah raziskovalcev zelo uspešno. Kritično ogrožena populacija risov v Sloveniji, ki je bila zaradi parjenja v sorodstvu na robu izumrtja, se je z obsežno mednarodno akcijo uspela obnoviti.

V projektih so v slovensko in hrvaško Dinarsko gorovje ter Julijske Alpe preselili 22 risov iz Karpatov. S pomočjo telemetrije, fotopasti, genetskih analiz in anket med lokalnim prebivalstvom so strokovnjaki spremljali uspešnost vključevanja živali v obstoječo populacijo. Ugotovili so, da se je 68 odstotkov preseljenih risov uspešno vključilo, pri čemer se jih je vsaj 59 odstotkov tudi razmnoževalo. Do začetka preteklega leta je bilo zabeleženih že 54 mladičev. Raziskovalci niso zaznali več deformacij ali poginov, ki so bili prej glavni vzrok za propadanje populacije. Povečanje genetske raznolikosti in zmanjšanje parjenja v sorodstvu sta bistveno prispevala k izboljšanju stanja.

V 12. številki Porabja, stera je vöprišla 15. junijuša 1995, je na prvi strani Ernest Ružič piso o interkulturnih dnevaj v Somboteli: »Visoka pedagoška šola Dániel Berzsenyi, zlasti pa njena Katedra za slovenski jezik in književnost, je bila tokratna organizatorica četrtega študijskega srečanja, na katerega so prišli študenti in učitelji z mariborske in ljubljanske pedagoške fakultete ter graškega Inštituta za slavistiko.

Že prvi dan je potekal v znamenju zanimivih strokovnih predavanj s pridihom narodnostne politike, o kateri je govoril predsednik Zveze Slovencev Jože Hirnök. Predstavil je zakon o narodnih in etničnih manjšinah in manjšinske samouprave. Kako je z izobraževanjem narodnostnih učiteljev, pa je udeležence seznanil predstojnik slovenske katedre dr. Karel Gadanyi. Analize našega časnika se je lotila doktorica Zinka Zorko in poudarila njegovo jezikovno prebujevalno vlogo. Ugodno je ocenila razmerje med slovenskim knjižnim jezikom in narečjem, zlasti zato, ker se na ta način povečuje število bralcev. Časnik je primerjala z Novim Matajurjem, ki izhaja v Italiji za Beneške Slovence, vendar je v tem časopisu mnogo manj člankov v knjižnem jeziku in precej v italijanskem ter v narečju. Prekmurski model dvojezične slovensko-madžarske osnovne šole je predstavil dr. Martin Kramar z mariborske Pedagoške fakultete. Dejal je, da dvojezičnost prispeva velik delež k ohranjanju narodnostne identitete prekmurskih Madžarov. Magistra Elizabeta Bernjak, sicer lektorica za slovenski jezik in književnost, pa se je lotila analize priložnosti za rabo slovenskega jezika v govornih položajih v Porabju. Zaskrbljujoča je njena ugotovitev, da gre v Po-

rabju za enosmerno izolirano dvojezičnost ali povedano razumljiveje: samo Slovenci govorijo oba jezika, medtem ko Madžari le madžarščino. Starejši prebivalci se pogovarjajo v narečju, mlada generacija med seboj pretežno v madžarskem jeziku in nasploh slovenščina izginja iz

Erikov, steriva sta na skrbi mela erično Cifrovo krčmo na Gorenjom Seniki:

»Laci, zakoj zovejo tau krčmau za Cifer?

»Lüdjé našo krčmau tak poznajo, zatok ka so tau krčmau gnauk svejta moj dejdak kúpili, oni so se zvali Cifer (Cziffer). Oni so prišli iz gneš-

krčmau, dapa nej kak svojo, liki kak zadružno (szövetkezeti). Za zidino so pa arando plačüvali nam.«

Ti si že nej tak mladi, ka bi se nej spominau na tau, kak je tistoga reda materi v krčmej šlau?

»Tista 50. lejta so žmetna bile. Moja mati je dosta trpela. Piti je nej tak bilau kak gnes. Na vsakši den so mogli not talati vino, pir, zato, ka so nej telko dobili, kelko so prosili. Tistoga reda sta dvejt laktanji bile v vesi, puno sodakov. Takši keden je nej bio, ka bi se s civilni nej bili tak, ka so glažovje pa posauda vse po lufta lejtal. Moja mati - nej slaba ženska bila - je mogla red naprajti tak, ka so se po tistem razbojnicke tavö na dvera, prejk grajke nosili. Tavö ji je zlučala. Gnes že takšoga nega. Mladina je kulturna, se držijo kak se šika.«

Ge se eške spominam, pa znam tü, gda so eške tvoja baba küjali, künja je tü delala pri vas. Kak je tisto bilau?

»Künja je pri nas dugo bila. Redno so küjali školnikom, notaroši pa takšin, steri so v vesi delali ali so v krčmej steli kaj pojesti. Sledkar se je pa tau nej dalo, ranč tak nej kak gnes, zatok ka za tau bi po gnešnjom zakoni poseba mogli meti künjo. Gnes bi tü vrejdo bilau, samo ka če müva neva mela pomoči, te se nama ne splača investirati v tau, zatok ka sva že nej 30 lejt stariva.«

Kak ti gledaš na tau delo, kakšo je?

»Morem povedati, ka je tau nej leko delo. Sploj dosta je potrebno delati, če škeš živeti. Tau delo moreš malo rad meti tü, če telko lejt leko ostanesh v tauj »službi.« Znam, ka mata tri mlajše, že skurok vsi so odrasli. Eden nede pelo krčmau, če več viva neta mogla?

»Najstarejša je oženjena, je medicinska sestra. Tačas, ka je doma bila - pa če zdaj malo pride - rada se vcuj prpravi

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

javnega življenja. Svoje vloge ne opravljajo tudi vse monoštrke srednje šole in le deloma cerkev.

V treh dneh so se zvrstili drugi, vsebinsko pomembni referati, pogovor s slovenskim pisateljem Ferijem Lainščkom, ogled filma Porabje, ogled oziroma obisk v Porabju in še kaj. Vsekakor zelo zanimivo in pomembno srečanje, ki je terjalo od organizatorjev veliko truda. Ocena vseh je, da so se odlično izkazali v vseh pogledih.«

POJTE, KA MO MALO TAGOR K CIFRI ŠLI. Pod tem naslovom se skriva pogučavanje Irene Barber z Lacijom Čabajnom pa z njegovim ženov

nje Slovenije - tistoga reda se je te k Vogrskomi rosagi vcuj držala tista krajina - pa sta z mojov babov vred kúpila tau zidino, gde je že nikša pivnica bila. Trdjé moški so tau prejk meli.« Ge tak znam, da je tau držinska tradicija. Vi ste furt krčmaroške bili. Ti si se pa tau včijo, če dobro znam.

»Tak je. Gda so stari oča, sledkar pa mati pomrli, te je moja mati prejkvzela krčmau. Oča mi je v bojni spadno, ranč sam ga nej pozno. Istina, ka je tau nej tak gladko šlau. V 50-aj lejtaj so nam vkrajvzeli dovoljenje (engedély), krčmau so zaprli. Moja mati je mogla indrik delati. Tau je trpe tak dvejt leta, te so go zvali domau pa je začnila pelati

POMEMBNI DNEVI, OBIČAJI IN VEROVANJA V JUNIJI

delat. Mamo malo, 3 lejt staro vnukinjjo tū, leko, ka gnauk svejta de ona mejla volau. Mamo sina, on je na avstrijski meji carinik. Ne mislim, ka bi se on vzeo za tau. Najmenkša pa v ekonomsko srednjo šaulo odi. Za njau pa eške ne znamo, ka misli delati, če konča šaule.«

V našoj krajini tak pravijo, ka pri Cifri leko furt dobra vino pije človek. Ka vūva mislita od toga?

»Človek na tau more pazlivi biti, svoj šeft je nej vrejčno za par forintov nanikoj djati,« pravi Laci. »Mi vino že dugo-dugo lejt iz Nemesgulácsa vozimo. Njim leko zavūpamo tak pri kvaliteti kak pri vse drugom. Lūdje so se k tomi vini vcujvzeli, tau radi pijejo. Zdaj, ka že iz Slovenije tū mamdo doste lūdi, držimo malo bole kislno vino tū, zatok ka so oni k sladkomi »szürkebarati« nej včeni.«

Če smo že pri Sloveniji. Ka vam znamenūje mejni prehod na G. Seniki? Dosta lūdi vas obiše iz ovoga kraja?

»Ne moremo povedati, ka tak dosta lūdi odi es, zatok, ka se največ v Monošter pela. Liki mamdo zatok svoje goste, steri se redno obrnejo pri nas. Večkrat takši tū pridejo, steri so eške tūj nej bili pa te začnejo nemški pa na v vsefale gezikaj prositi. Te pa mūva odgovoriva slovenski. Etak je pa velko veselje, da si lepo zgočimo.«

Cifrska krčma je hirašnja krčma bila pa, po mojem, bau tū. Sploj pa zdaj, ka sta pá na svojo rokau šla. Nazaj sta dobila krčmau. Kak je tau bilau? »1964. leta je zadruga edno dvorano vcuj zozidala k našoj krčmi. Ovak je zidina naša bila. Zdaj po spremembi sistema (rendszerváltozás) sva tak skončala, ka va šla na svojo rokau. Etak smo vō plačali tisti tau zidine, pa smo že več kak edno leto na svojom, samí pelamo krčmau.«

Vküppobrala Silva Eöry

Junij je šesti mejsec v leti. Po gregorijanskom kalendari ma 30 dnevov. Ménje je daubo po rimski boginji Junoni, ki je bila boginja poroda in zdavanja. V stari madžarščini se zove Na-

8. junij je den pūšpeka svetoga Medarda

pisten hava. Ljudski kalendar ga zove mejsec svetoga Ivana ali ivanšček. 21. junija se praznuje tudi poletni solsticij ali sončni obrat. Z njim je povezano veliko verovanj tak na Madžarskom kak v Sloveniji in po svejti.

1. junija se začne meteorološko poletje.

5. junija je gé svetovni den okolja, steroga so leta 1972 uvedli v Stockholmi. Cil toga dneva je, ka lidi opominja na posledice onesnaževanja okolja.

8. junij je den pūšpeka svetoga Medarda. O njem je dosti legend, kak fejt rad je dau miloščino že v mlašeči lejtaj. 8. junij je den njegve smrti. Pavri so prej vsigdar gledali, kakšno je vrejmen na te den. Če nega deža, de 40 dni sūjča gé, če na te den dež ide, de prej 40 dni deževno vrejmen.

Letos 8. junija svetimo risauske (binkošti) svetke tō. Sveti se v spomin na prihod svetoga Dūha nad apostole in Marijo po Jezušovom vnebohodi. Je eden največši svetkov krščanske cerkve 50 dni po vūzmi.

10. junija je gé den »pocūkane

Margite«. Dostakrat velki dež pride na te den. Če na Medardovo nej ūšo dež, Margita ga prinesé, zatok go zovejo za pocūkano Margito.

13. junija se spominamo na svetoga Antona Padovanskoga, steri je mrau 13. junija 1231. Je biu patron srmakov.

Sveti Anton Padovanski

V cerkvi na dosta mestaj vōdejejo posaudo, gé leko pejne nut ličimo za srmake.

14. junij je svetovni den krvov-

Sveti Janez Krstnik

dajalcov. Se zahvalimo tistim, steri krv davajo za druge, njim s tem rejšijo življenje.

19. junij je gé Tejlovo ali svetek svetega Rešnjega telesa in krvi. Vsigdar spadne na 60. den po vūzmi in na 10. den po risauski svetkaj. Je pomemben svetek v čast evharistije. Po meši držijo procesijo. Po ljudskom verovanju, če je vrejmen v tom časi lejpo, de bogata žetev.

21. se začne astronomsko po-

letje in drži do 21. septembra. Je gé poletni solsticij ali sončni obrat, gda sta nauč in den gnako duga, potistim so dnevi kračiši, noči dugše.

24. junij je gé den svetoga Janeza Krstnika, ki je krsto Jezusa v reki Jordan. Biu je zavetnik tkalcev, pastirjev. Tau je den svetoga Ivana tō ali kresna nauč, stera je poganjski svetek.

Den skakanja prejk ognja, odganjanja hudobije in vraževerja. Kresna nauč je praznovanje poletnoga solsticija, pomem-

ben den za prižiganje kresov. Vōrvali so, da ogenj v tom časi štiti pred meglo, točo in kügo. 29.-30. junij – ta zadnja dneva v mejseci sta bila v paverski kulturi že stoletja trno fontoška: den svetoga Petra in Pavla, tau je datum začetka žetve. Na Petrovo pšenica zrejla gratūje, leko se začne žetev.

Čez en mejsec mo vam napisa-

Margit Čuk

... DO MADŽARSKE

Napadli nekdanjega zunanje- ga ministra

Prejšnjo nedeljo je neznani storilec napadel zunanjega ministra prve demokratične vlade po spremembi sistema Gézo Jeszenszkega. Jeszenszky, ki je to funkcijo opravljal v Antalovi vladi, kasneje je bil veleposlanik v ZDA in na Švedskem, trenutno politično ni več aktiven, je pa oster kritik sedanjih razmer v državi.

»V nedeljo popoldne okoli pol treh sva s soprogo prispela do najinega stanovanja. Vstopila sva skozi vrata, ko sem začutil udarec, mislil sem, da mi je kaj padlo na glavo. Takrat sem opazil moškega s kladivom v roki, ki je znova hotel udariti,« je povedal Géza Jeszenszky za Blikk o poskusu umora, v katerem je skoraj izgubil življenje. Na srečo je neki moški, ki je stal v bližini, opazil vse to in priskočil na pomoč. Napadalec je zbežal, moški pa ga je zasledoval in hkrati poklical policijo in so ga blizu ministrovega stanovanja tudi ujeli. Sedemdesetletni osumljenec, ki svoje dejanje utemeljuje s problemi v zasebnem življenju, je že za rešetkami, tožilstvo je predlagalo njegov pripor. Čeprav še ni pojasnjeno, kaj je za poskusom umora, več opozicijskih politikov krivi vlado.

Viktor Orbán je sklical obrambni svet

Viktor Orbán je sklical obrambni svet, ker se je – po njegovem – izkazalo, da vojna v Ukrajini letos ne bo končana. »Vojaške akcije v preteklih dneh napovedujejo, da bo vojna daljša in bolj brutalna, kot smo pričakovali na začetku leta,« je izpostavil madžarski premier. Po njegovih besedah se moramo spoprijeti z dejstvom, da je transatlantska enotnost ostro raztrgana. »Nikoli ni bilo tako velikega razkoraka med miroljubno skupino pod vodstvom Trumpe ter voditelji iz Bruslja in Kijeva, za katere trdi, da želijo nadaljevati vojno. Madžarska mora ostati na strani miru, tudi če to pomeni, da bodo naši spori z Brusljem glasnejši,« je madžarski premier zapisal na facebooku pred sklicem obrambnega sveta.

STO NE VEJ KLEPATI, NE VEJ KOSITI

Gnesden vsi tisti, steri delati škejo, si leko delo najdejo, zato ka več delovni mest je kak delavcov. Zdaj je že tak velka navola, tak malo delavcov je, ka iz drügi rosa-gov pridejo nam na pomuč. Gnauk svejta nej bilau dela, lüstvo iz Porabja je v zadru-

kositi. Oča so tak kosili, kak če bi se človek brijo, tam edne betve trave nej ostalo, gde so oni kosili. Tau pravijo, ka dobro kositi samo tisti vej, steri vej kosau klepati. Dočas ka ne vejš klepati, dočas si nej kosec, pa tau je rejsan tak.«

Jenő bači so v cejlom življenji kak šofer delali.

ge, v vekše varaše v fabriko odlo delat, depa bilau tak tō, ka so v Meriko odišli delo iskat. Jenő Krajczár zdaj v Somboteli živejo, depa v Andovci so se narodili pa gorrasli, gda so dolazaslüžili sodačijo, te so v Tatabánya odišli pa samo za štirdeset lejt so prišli nazaj.

- *Jenő bači, prvin tašoga reda v tašoj vročini kak je zdaj, se je začnila kositev. Kakšne spomine mate na tiste čase?*

»Dja sem nej rad kosijo, zato ka tašoga reda me je vse bolelo, sploj pa te, gda se je kositev začnila, dočas smo se nej vcujvzeli, dočas je mantranje bilau.«

- *Kak ste se navčili kositi?*
»Tak ka mujs bilau. Oča so nam kazali, depa dočas, ka si se navčo, dosta si mogo kositi pa trpeti. Vedo sem kositi, depa tak dobro, kak oča, nikdar sem nej znau

- *Gda je tak vrauč bilau kak zdaj, te ste v kelšoj vöri šli kositi?*

»Zazranka rano smo šli, gda je fejest vrauč bilau, te smo že v kmici vanej na sonžetaj bili pa tak do desete smo kosili, dočas ka je nej bilau prevrauč. Sledkar si že tak nej mogo, nej samo zavolo vročine, zato ka že nej bilau rose pa te je dosta žmetnejše bilau kositi.«

- *Kelko vas je kosilo?*

»Največkrat smo samo trd- je bratje bili, dja, Franci pa Kari, Djauži je rejdko prejšo. Gda je dobro šlau, da so kose ostre bile, rosa bejla pa smo še volau tō meli, te smo dosta dolapokausili. Depa gda nej bilau volé, nej bila rosa pa kakšna ela bila, te smo nej dosta dolapokosili, te smo se samo mantrali.«

- *Kak ste eden za drugim kosili, če so oča za vami bili, te ste lopau mogli ko-*

siti, nej ste smeli tanjavati travo.

»Tašo je rejdko bilau, zato ka oča so poštaš bili, oni so cejli den pošto nosili po vasaj, njim je tau dojšlo, zato smo največkrat samo mi, podje kosili.«

- *Gda ste rano z daumi šli kosit, te ste nesli s seuv piti pa djesti?*

»Piti smo nesli s seuv, depa djesti nej, zato ka mati so zajtrik za nami prinesli. Tam vanej, gde smo kosili, tam smo se nadjeli, malo smo še kosili pa te gda je že vrauč bilau, te smo domau šli.«

- *Ka ste pili? Vodau ali kakšno vino?*

»Ranč ka je bilau, vino, šör, depa če nikanej bilau, te je voda tū dobra bejla, sploj pa tašoga reda, gda je sonce že fejest peklo. Zajtrik je tō nej baug vej bejo, največkrat pečene djajce ali ka je doma bilau, klobasi, mesau smo samo v nedelo vidli, pa vsigdar še te nej.«

- *Kak dougo ste bili doma pri starišaj v rojstnom rami?*

»Te je vsikši mogo delati že od mladi lejt naprej, dja se še samo v tretji, štrti razred odo pa sem na Solo üšo slüžit, ranč ta, gde je tvoj oča tū slüžo. Cejlo leto sem delo pa te za tau djesti pa eno obleko sem daubo djeseni. Leta 1952 sem vözopodo šaulo, petdesetpetoga sem v zadru- go v Rábapaty üšo delat pa nej samo dja, vsi štirdje bratje. Cejli tjeden smo tam delali pa te po sobotaj pa nedelaj smo doma bili. Leta 1957 sem rutjivo za sodaka, 1959. leta sem dolazaslüžo,

potejm sem pet, šest mejse- cov doma bejo, pa te sem v Tatabánya üšo delat.«

- *Ka ste tam delali?*

»V fabriki sem delo, gde so cement redli. Tam je mena nej težko bilau, zato ka sem dja tovrnjak, dömper vozo. Gda sem se glaso v fabriko, te so name najprvin v Budimpešto poslali, gde sem izpit naredo za tovrnjak, potejm dočas, ka sem tam

sem üšo v penzijo.«

- *Če tak gledamo, vi ste v cejlom življenji kak šofer delali?*

»Od leta 1962 sem začno tovrnjak voziti pa leta 1997 sem v penzijo odišo, depa po pravici nej, zato ka potejm sem te še edenajset lejt vozo tovrnjak. Tak ka rejsan leko povejm, ka v cejlom življenji sem šofer bejo.«

- *Gda ste prišli odtistac na-*

Jenő Krajczár s prvov ženov

delo, sem vsigdar šofer bejo, kamenje sem vozo.«

- *Kakšni tovrnjak ste vozili?*

»Najprvin, kak sem že pravo, dömper sem vozo, tašoga menšoga brez kabine. Sledkar sem Raba dömper daubo, s sterim sem dvej leta odo, te sem rusički tovrnjak Kraz daubo. Par lejt sem tauga vozo pa te so mi še enga vekšoga

27-tonski rusički tovrnjak dali, te je vekše kole emo, kak sem dja visiki bejo. Vsevküp petnajset lejt sem delo v tauj fabriki, potejm sem k ednoj drügoj firmi üšo delat, stera se je tak zvala ka KOMEP. Tū sem Tatro vozo, tašo, stera beton vozi, te so tak zvali ka mixer. Par lejt sem tau delo pa te otec

zaj v Sombotel?

»Dvejdzeroštrtoga leta, te sem se najšo v Števanovci na cintori s tisto ženskov, s sterov sem odo, gda sem še doma v Andovci bejo. Te sva še obadva mladiva bila, dja sem zavolo dela v Tatabánya odišo, ona pa doma ostala, tak je te s tauga nikanej gratalo. Dja sem se tam oženo, ona pa tōj, gda sva se za 40 lejt znauva vidla, te sva že obadva sama bila. Tak ka zdaj sva znauva vtjüpar. Ka se je nama mlado nej posrečilo, na stara lejta sva dobila. Rano sem daleč kraj od starišov, od rojstnoga rama prejšo, depa še gnesden v senjaj vsigdar doma odim, v Andovcaj v rojstnom rami.

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Murska Sobota za domanje lidi je vsigdar Sobota bila pa Sobota ostane tō. Zatoga volo v našom pisanji vsigdar od Sobote pišemo. Od tiste Sobote

dilo. Leta 1722 brata Nikolaj pa Péter mlajši Szapáry sta za grofa vōzglaseniva. 212 lejt po tejm se vse tau konča.

Zavolo vsej tej služb se je bole malo v Soboti držo.

Od slejnji dnevoj Ladislava Szapárya so v Soboti vnauge pripovejsti živele, eške živejo. Pravijo, ka na velke je po sobočki krčmaj ojdo pa piu. Od žalosti pa vsega lagvoga, ka se njemi je v življenji godilo. Tau aj bi se po tejm zgđilo, gda je bankrotejro. Grad s cejlím verstvom je na nikoj prišo. Gučalo se je pa eške itak se guči, kak rad je karte emo, posanco ranč tak. Karte pa pijača so njemi dosta verstva taodnele. Zvün toga je v kralestvi Jugoslaviji do velke agrarne reforme prišo. Zemla se je na nauvo talala, porcije za velka verstva so dosta vekše gratale. Kak točkar povejdano, Ladislav je vse tau nej lado. Leta 1934 občina Sobota njegvi grad vküper s parkom na licitaciji dojküpi. Ladislav Szapáry leta 1939 v Beči sam na sebe rokau zdigne, buje se. Tak je včeni možakar vnaugi talentov premino.

Nauvi gospaude

V Soboti so nauvi gospaude »gorzrasli«. Nej kak Szapáryji, ka so eden za drugim erbali. Tej nauvi so zvekšoga takši s svojim delom gratali. Zmejs med njimi so tüdi tisti bili, kama je slejgen sobočki grof svoje pejneze noso. Tüdi kakšnomi fiškališi, steri je med oböma bojnama v Soboti dosta bilau. Baukše povejdano, v takšnom malom varaši bi je človek nej telko čako. Tau nam samo od toga leko pripovejda, ka lidge so se med seuv nej mogli zgučati ali zglijati. Tak so fiškališi rejsan dobro služili. Poznano je, gda se dva med seuv korita, fiškališ asek ma. Ta varaška gospoda so visko šaulani lidge bili. Mesarge so menje šaulani, depa eni so nebesko dobro vejdlí služiti pa

pejneze obračati. Nemo zna- uva od Benko Djaužija pripovejda, dosta smo od njega pisali. Un je v tom deli do kraja

biu pa ostano tō. Hotel je biu leta 1910 gorpostavljeni. Po prvoj velkoj bojni se je v njem dosta vsega godilo. Njegvi

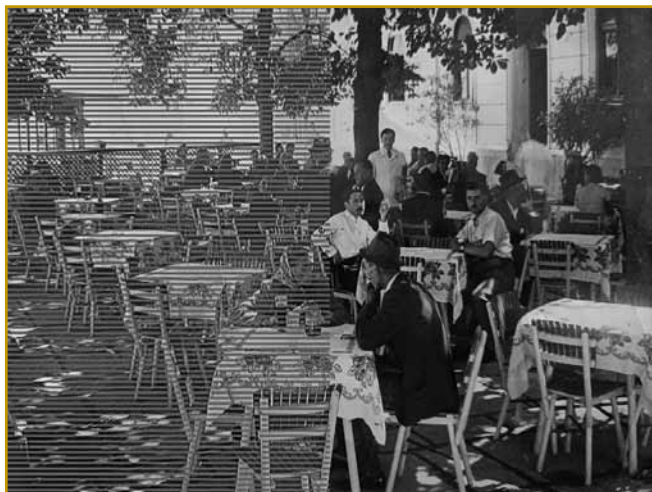
balkon eške gnes od historije varaša pa cejle krajine pripovejda. Na njem je 29. majuša leta 1919 Vilmoš Tkalec Mursko republiko vōzglaslo. Političar-ge so trno radi k Dobrai gejst odli. Na, tüdi pijača se je na velke točila. Tüdi tista, ka gnes se v krčmaj več ne dobi. V Dobrai so dvejfele djabočnice točili. Ena, bole prausna, je za prausne lidi bila, tista dosta baukša pa za prebrane rezervejrana. Ka se je v sobaj hotela godilo, tau aj si vsikši sam za sebe brodi. Ludvik Bac je s časom naprej šau. Benko je zar za hotelom

Grad Sobota je do leta 1934 v roke varaša prišo. Že prva ga je slejgen gospaud Sobote mogo odati. Pravijo, ka tau je nej sam rad naredo. Zaprav, tak je vse vküper vōprišo.

te, stero so inda gospaude, grofovge prejkmeli. Gnes bi je v Soboti zaman iskali, tüdi tiste slegnje držine Szapary več nega. Leta 1687 Péter Szapáry Soboto pa kcuj eške 40 vesi v krajini dojküpi. Zvün toga ga

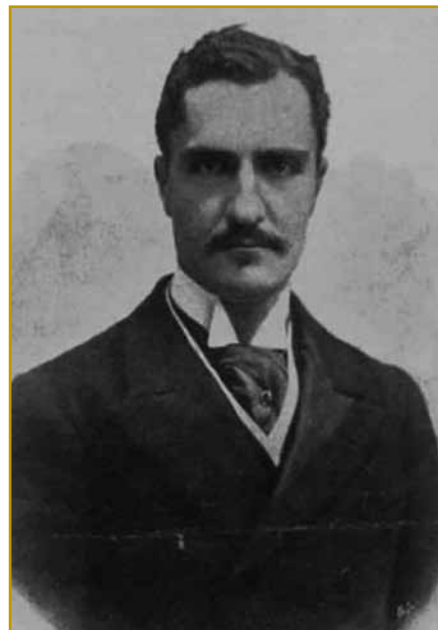
Konec grofovski gospaudov Slejgen gospaud Sobote Ladislav Szapáry je trno včeni biu. Kak doktor prava (jog) je za Vogrsko kak diplomat delo. Od leta 1896 do 1903 je guverner (kormányzó) Reke

Na toj terasi hotela Dobrai je Ladislav Szapáry svoje slejgnje dneve v Soboti živo. Pravijo, ka vcejlak sam je sejdo, pomalek piu, v pijačo svojo žalost vtaplo. Grušno, ka nej samo na toj terasi, Sobota je zatok v tistom časi vnauge popularne krčme pa kavarne mejla.

kral za barona da vōzglasiti, cejlo tau verstvo leko njegvi mlajši erbajo pa mlajši od mlajšov pa tak naprej pa tak tadale, kak je tau indasvejta šega bila. Grof je dosta višiši od barona. Nej trbelo dugo čakati, ka se je tüdi tau zgo-

na Hrvaškom biu. Té varaš je cesarica Marija Terezija leta 1779 k vogrskomi kralestvi zapovejda kcuž zakapčnoti. Grof Ladislav se je v toj službi mogo dobro vōpokazati. Po prvoj bojni je kak veleposlanik Vogrske v Londoni delo.

Ladislav Szapáry (1864-1939) je oženjeni biu, depa, mlajšov je nej emo. Njegvi mlajši brat Pavel je med prvo velko bojno premino. Tak Ladislav za slejgnjoga gospauda-verta Sobote vala.

ostano. Eni mesari so s svojim delom začnoli, ka bi po tejm vcejlak neka drugoga delali. S prislüženimi pejnezi so nut

Té ram je Jože Josip Benko dau gorpostaviti. Leta 1923 je krčmo Ludvik Ljudevít Bac dojküpo. Hotel Slon (elefant) je naredo. Spodkar je krčma bila, v steroj so si ovakši lidge kak v Dobrai svoj »daum« najšli. V njega so na velke sodački oficejrge pa žandarge ojdli.

v drugi »biznis« stanoli. Za najbolje poznani od tej János Dobrai vala. Od Szapáryjov je najprva eden mali ram dojküpo pa eške enoga, ka bi velki krčmar grato. Krauna njegovoga dela je hotel Dobrai

štale za foringaške konje emo. Bac že garaže za avtone je narediti dau. Ja, v Soboti so konji eške tadale kaula vlejkli, depa tüdi autonge so po blatnoj ali pa prašnatoj Soboti vozili.

Miki Roš

ČUŠPAJZ – KA VSE DOBRO GEJO NA SVEJTI?

7. junija so meli Pücončari ekstra izreden dogodek na placi, pod lejpimi velikimi drevjavi, med starov šaulov pa literanskov cerkvijov. Prvin so držali pri njih kulinarično prireditev (rendezvény) *Čušpajz*

nauvosti v naš kraj med Mörov pa Rabov. *Čušpajz* je takša fele kaša, včasik tak vögleda kak močnik. Lejko se pripravi z kisile repe ali kapüste s paradajsom, z šparge, porilüka ali pa tikve.

Program Čušpajz postavi v središče gastronomijo kak sküpnj, univerzalni gezik, šteri lejko ide prejk dosta granic. Gesti je preveč važno (nujno) sakšomi, ovak pa človek spoj rad gej dobre gestije. Dobro gesti, dobro piti sigdar lejko povezüvle lüstvo. Skaus sküpnje kulinarične prireditve pa delavnice je cil začniti tau, ka se lidje prijazno pogučavlejo med sebov, se družijo, se pajdašivajo, etak pa lejko zamenjajo med sebov zanimive informacije tuj.

V Püconce so nej li samo Hrvati ali Slovenci prišli. Obiskovalci so lejko spoznali eden del gastronomije Romunije, Bosne pa Hercegovine, Makedonije, Srbije pa Nepala v Aziji, pauleg tej ešče kulinarične stvari ciganske künje. Zanimivo gesti je bilau indasvejta v ciganskoj künji pörkölt z

ji pravijo *kisilak*), liki je dosta bole mejka od nji. Kajmak izvira z Srejdnje Azije. Na Balkani so ga razširili Osmani.

Na stoli Bosancov je bila fejst sladka *baklava*, štera tuj izvira od Türkov. Bak-

stau, štero so inda večkrat geli njigvi sirauti težaki. Zove se *trganci* (kà trgajo testau). Napraviti trgance je nej žmetno: trbej vküpmzejšati melo z vodauv, djajci pa soljouv. Té trbej trdo testau omejsiti, str-

Kulinarično prireditev Čušpajz fest so držali 7. junija v Püconcaj.

Fest, šteri je prišo z »glavnoga varaša« sausednjoga hrvaškoga Medmürja, z Čakovca v prekmörške Püconce.

V Püconcaj že ma dugo tradicijo *Dödolijada*. Té kulinarični dogodek držijo že več kak dvajsti lejt, letos de v septembri. Dödöle (ali kak se njim tantá pravi *dödoli*) so seposedik znano gesti med Mörov pa Rabov. Način priprave toga tradicionalnoga gestija pa probajo očuvati prejk takše prireditve tuj, zednin nüdijo lejpo doživetje domanjim pa turistom, šteri obisküvlejo Dödolijado.

Kulturno turistično društvo Püconci zednin z Dödolijadov ma drügo kulinarično prireditev *Zlata kijanca* z istim namenom, štera je ranč tak znana pa priznana (elismert) prireditev gratala.

Čušpajz je prineso dosta

V Püconcaj je prireditev nosila ime *Čušpajz b(r) ez meje*, ka je kak odgovor na tau, ka trbej okrejpati medkulturne vezi med sausedami. Medmürje pa Prekmörje vküp poveže

Dosta lidi je prišo na festival, šteroga so organizirali na placi, pod lejpimi velikimi drevjavi.

dosta stvari. Nej samo tau, ka preveč glijni guč mamopa najdemo ednakosti v šegaj tuj, liki ob granici, na Dolinskem so meli šegau, ka so se Slovenci pa Hrvati med sebov maužili pa ženili.

gejža. Istina, ka toga gnes več nega, kà je gejž zaščitena (védett) stvarina.

Srbi so meli na Čušpajzi fejst žmajni *kajmak*. Tau je preveč mastna mlečna krema (sir). Glijna je našim škipkam (v Prekmör-

Na festivali so predstavili romunsko gesti tö.

lavino testau je slojasto kak pri retašaj. V Püconcaj je bila začinjana z orejom, cukrom pa medom.

Makedonci so dali kauštavati trno žmajno župo, štera je takša kak gulaž. Pauleg té je bilo *belo sirenje*, štero je skurok gnako kak grčki sir feta.

Romejnarge so pekli žmajni šütemenj z škipk, šteri je takši kak so fanke. Unijemi pravijo *papanaši*, šteroga vöcvrejo v vroučom žiri ali oliji pa k njemi cuj dajo smetano, lekvar ali kompot.

Nepalci so pekli obiskovalcom *momo*, štero je njigvo narodno gesti tam med brejgami visike Himalaje. Momo je globaunec, v šteroga dejvajo drauvno mesau, zelenjavo pa začimbe, pa ga vöcvrejo ali vösküjajo.

Na stoli medmürskij bra-tov so sküjali drauvno te-

gati na drauvne falačke pa jih vösküjati v vraučoj, osolenoj vodej. Kda so se trganci sküjali, té jih dojedimo pa jih operemo ešče v ladnoj vodej. Té obrnemo testau v takšom oliji, v šterom smo pekli na primer mesau. Najboukše je gesti trgance s smetanov, žirom ali cuj k župi. Organizatorka püconskoga Čušpajza, Vesna Maučec je pravla, ka de naslednja prireditev v Čakovci v Medmürji, štere so se zdaj uni tuj dužni udeležiti. Pravi, ka bi bilau mogauče pa radi bi napravli pri nas v Porabji tuj eden Čušpajz. Pauleg toga bi bilau mogauče Dödolijado pa ešče Zlato kijanco tuj. Dödolijado bi bilou vejndrik najležej držati pri nas, kà so naši ešče nej pozabili kak trbej sküjati dödöle.

Akoš Anton Dončec

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

				AVTOR: MATIJAŽ HLADNIK	ROD KOPENSKE VOJSKE	OMOT, OVITEK	KRAJ MED UNCEM IN CERNICO	NORVEŠKA GLASBENA SKUPINA	KOS BLAGA ZA BRISANJE TELESA, OTIRAČA	JEDŽ, JEŠČEC	OSNOVNA MERA
OZEMLJE OB RABI											
NAŠA PEVKA ZABAVNE GLASBE (KATRINAS)					1						
DRUGI NAJVEČJI JAPONSKI OTOK								2			
SPREDNJI DROG PRI KMEČKEM VOZU KIS							DEL TENIŠKE IGRE RITMIČ- NOST				
POMOČ: ARKIN ČURČAČO TONEM UTERUS	KUBANSKI DIKTATOR (FIDEL)	MATER- NICA	UPOR, ODPOR	OLIVER TWIST ALFI NIPČIČ		ČAČKA ZASTEK- LJENA STENSKA ODPRTINA					
MODER LIKER IZ POMA- RANČNIH LUPIN	7						IVAN ČARGO PASJI GLAS, BEVSK		TRAČ, ČENČA	AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC (ALAN)	
GLAVNO MESTO GRČIJE					ŠČETKA LESENA STENSKA OBLOGA						
SETEV, SEJANJE				POTEK TONA V BESEDAH DVOJICA			5	VILI RESNIK TRENJE			
KRDELO	3			POVIT KOS TKANINE DAVID IMPERL							
PECIVO Z NADEVOM, ZVITEK					4	ŠPORTNA PRIREDI- TEV V PLANICI					
NAJHIT- REJŠA PTICA UJEDA, SKRANČAR						HRVAŠKI PEVEC (GORAN)				6	

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	2	6	7
---	---	---	---	---	---	---	---

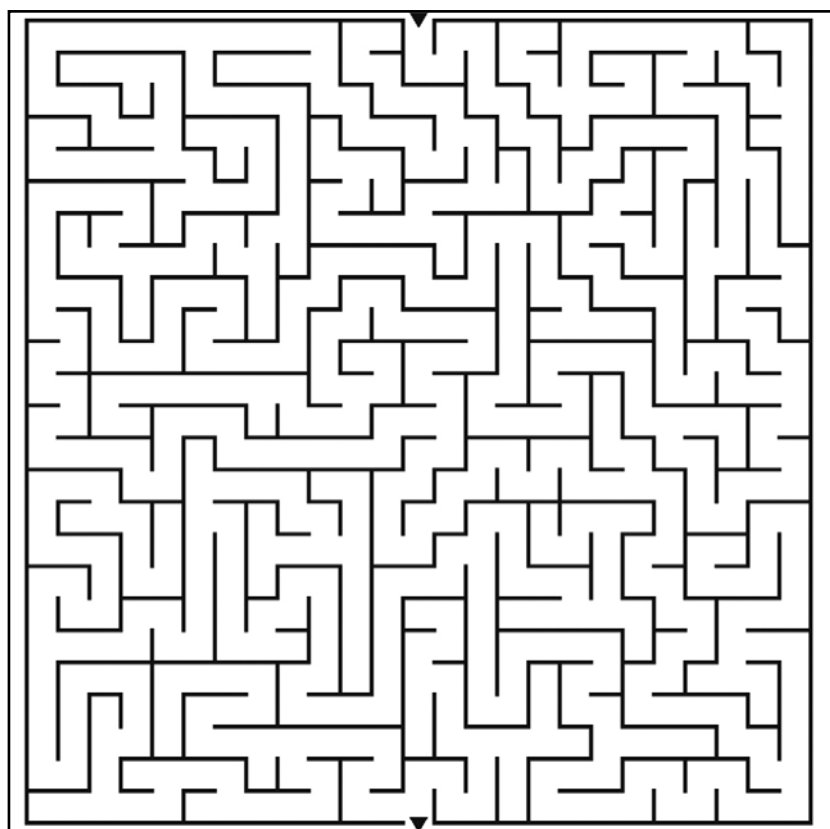

Nauvo oddajo Slovenski utrinkov si leko poglednete na televizijskom programu Duna TV v četrtek, 19. junija, zrankoma v 6.50. Če zamidite, bau oddaja na programi znauvič na kanali Duna World gnaki den zadvečerka v 13.25. Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi: <https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/> Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

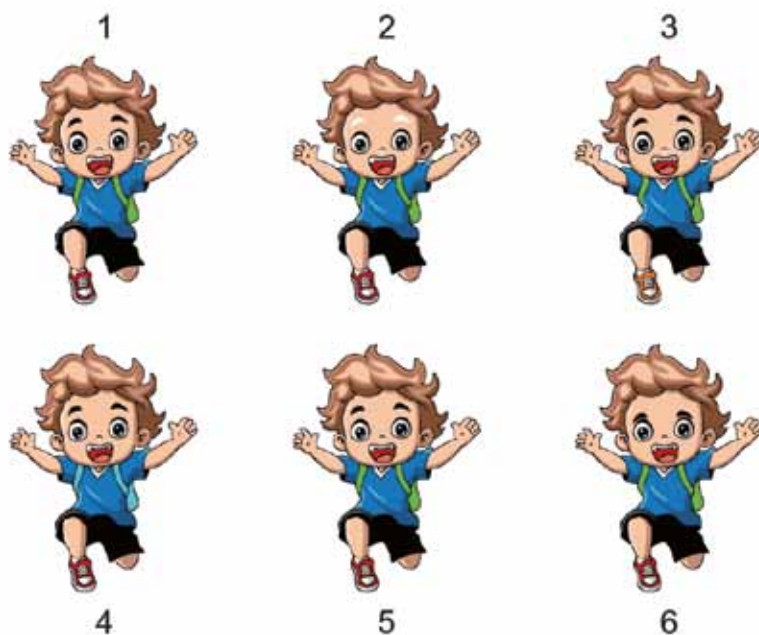
TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan: <https://tvspored.delo.si/>

LABIRINT

POIŠČI ENAKE SLIČICE

Samo dva šolarja sta si povsem enaka med seboj! Poišči ju!

SLAVNOSTNA PODELITEV PRIZNANJ NAJBOLJŠIM UČENCEM NARODNOSTNIH ŠOL

Narodnostni pedagoško-izobraževalni center zavoda za šolstvo je 4. junija 2025 v Budimpešti organiziral slovesno podelitev nagrad učencem, ki so dosegli

so na državnem tekmovanju osnovnih šol za narodnostne učence prejeli nagrade v kategorijah slovenski narodnostni jezik in literatura I in II, po-

zavzetosti in kakovosti pouka v narodnostnih šolah ter o pomembni vlogi ohranjanja slovenskega jezika in kulture med mladimi na Madžarskem. Nagrade sta izročili dr. Bernadett Pusztér, podpredsednica za javno šolstvo zavoda za šolstvo, in Ágota Kállay, vodja sektorja na narodnostnem pedagoško-izobraževalnem centru. Prisotne je nagovorila tudi Erika Köleš Kiss, slovenska parlamentarna zagovornica in podpredsednica odbora državnega zbora za narodnosti na Madžarskem, čestitala nagradajencem ter poudarila, da je za narodnostno izobraževanje podpora zelo pomembna.

Ferenc Sütő

izjemne rezultate na državnih narodnostnih šolskih tekmovanjih v šolskem letu 2024/2025. Učenci slovenske narodnosti

znajanje slovenske folklore, spletno tekmovanje v slovenskem narodnostnem jeziku I in II. Njihovi uspehi pričajo o

PIKNIK V BREZOVCIH

27. maja smo se s skupino starejših otrok iz vrtca Števanovci odpravili v Brezovce na že tradicionalno prireditev Pisani to-

Ljutomer uprizorili glasbeno - plesno predstavo z naslovom Sreča, v kateri smo slišali in videli vsem znane pesmice. V

ki pa so že pošteno krulili. Po slastnem in obilnem kosilu je ostalo le še toliko časa, da se je vsak lahko spustil po velikem

nadaljevanju smo se preselili v senco dreves, kjer so dijakinje izvedle delavnice z vseh področij dejavnosti: jezik, matematika, gibanje in umetnost. Otroci so spoznavali, sestavljali in iskali oblike, zapeli in zaplesali so ob zvokih kitare, preizkusili so se v spretnostih z žogo in

bogan, kjer se srečajo vse enote vrtca Puconci. V prvem delu dopoldneva so dijakinje in dijaki programa predšolska vzgoja z Gimnazije Franca Miklošiča

obročem, izdelali so raketo iz šumeče tablete in kisa, sprehajali so paličnjake, opazovali so žuželke ... Okoli poldneva je že slastno dišalo z žara, trebušč-

toboganu. Proti Porabju smo krenili polni prijetnih vtisov in novih doživetij.

Nina Orban,
jezikovna asistentka

Vedli ste?

KITAJSKI ZID

Tau ste vedli? Kitajski zid (Kínai fal) so zato naredli, ka bi rosag z njim branili od severni nomadov (najbola Mongolov), steri so je tistoga ipa večkrat napadali. Kitajski zid je 21 196 kilometrov dugi, 9 mejtrov šurki pa od 4,5 do 13,7 mejtra visiki. Tau je tak velka stejna, ka go je več dinastij zidalo dočas so zgotauvili. Stejna je vrkar kaulak pet mejtrov šurka, na njej so sodacke stražili, depa če je trbelo, še s konjami so se leko nosili po njej. Tau, ka še gnesden stoji, je zato mogauče, ka sploy močen fundament ma, od trej do šest mejtrov globko v zemlej.

Prvi del kitajskega zida so v časi dinastije Qin (Čin) iz zemle, iz tučance redli. Sledkar, že v časi dinastije Ming so zemlau zamenjali na kamenje pa na cügle. Vsigdar so taši material nücali, steri je paulak biu, gde je bilau kamenje, tam kamenje, gde je ilovica bila, tam so cügle vöžgali, depa v več mejstaj, gde je stejna prejk velke gošče pelala, so z lesaum tö zidali. Prvin kak bi začnili zidati stejno, so dosta študirali teren, fejest so si premislili, kak pa gdeti de pelala. Tau je zato bilau fejest važno, če bi kasneje kakšne bitke bile, te naj kak stenau tak državo kak najbola leko obranijo, naj oni baukše pogoje majo kak tisti, steri je napadajo. Prvin kak bi začnili zidati so jarke skopali za fundament, kama so veliko kamenje sklali, sledkar so na tau kamenje zidali stenau. Na steno so törme, stolpe naredli, gde so sodacke stražali, tej stolpi so tak daleč bili eden od drugoga, ka so z lokom (ij) leko prejkstrlili. Tau je zato bilau potrejbno, ka so etak iz stražnoga stolpa leko branili stenau, niške nej mogo tak prejk stene, ka bi ga iz ednoga ali iz drugoga stolpa nej mogli strliti. Depa te stolpe so nücali tašoga reda tö, gda so je napadli, te so z ognjom ali z dinaum od stolpa do stolpa znak dali eden drugomi. Gnesden s telefonom pa internetom, tistoga ipa so z ognjom pa dinaum komunicirali. Na stanej je več stau gezero delavcov delalo, dočas so zgotauvili z zidanjom. Nej čüda, vej pa skur dvej gezero lejt so go zidali.

Karči Holec

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobot, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

www.porabje.eu